

HÄMEENLINNA IMATRAN VOIMA 9 MAAKAAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN VALVONTA 2015

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	3
1.1	Hankkeen tausta.....	3
1.2	Imatran Voima 9	3
1.3	Käytetyt menetit	4
2	Havainnot.....	5
3	Yhteenveto.....	8
4	Lähteet.....	9

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kartta 1. Maakaapelilinjan ja kiinteiden muinaisjäänösten sijainti, MK 1: 4000

Kartta 2. Valvotun maakaapelilinjan ja havaintokohdan A sijainti, MK 1: 1500

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 06/2015 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

HÄMEENLINNA IMATRAN VOIMA 9, ARKEOLOGINEN VALVONTA 2015

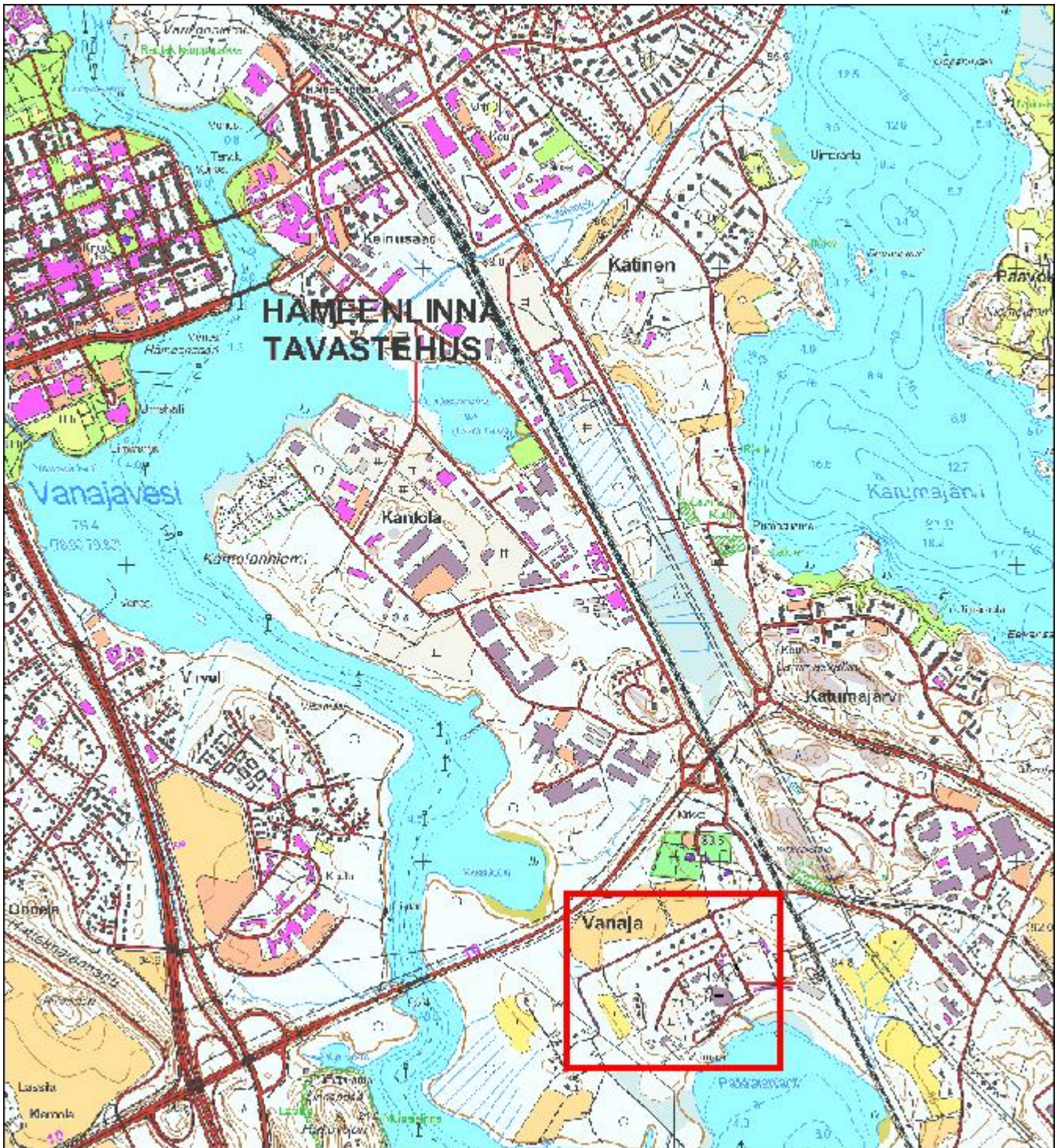
Tiivistelmä

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti kesällä 2015 arkeologisen valvonnan Hämeenlinnan Vanajassa, Imatran Voima 9:n rautakautisen kalmiston alueella ja läheisyydessä. Valvonta liittyi Voimatel Oy:n tekemään maakaapelointiin, jossa alueelle asennettiin DNA:n kuitukaapeli. Valvonnan kenttätöistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto, ja kustannuksista Voimatel Oy. Suurin osa arkeologisesti valvotusta maakaapelilinjasta linjasta oli löydötöntä, mutta valvonnan yhteydessä havaittiin kaapelin päätepisteenä olleen muuntamon eteläpuolella kaapelikaivannon eteläprofiilissa, noin 50 cm matkalla tummanruskeaa, hiilensekaista maannosta. Maannos oli paksuudeltaan keskimäärin 15 cm. Se saattaa liittyä alueen esihistorialliseen ihmistoimintaan.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohteen nimi:	Imatran Voima 9 muinaisjäännöstunnus 109010045
Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen valvonta maakaapelointityön yhteydessä.
Tutkijat:	FM Kirsi Luoto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Kenttätöaika:	24.8.2015
Tutkitun alueen laajuus:	yhteensä noin 50 m pitkä maakaapelilinjaus kohteen (Imatran Voima 9) eteläreunalla
Tutkimuksen tilaaja:	Voimatel Oy
Kunta/kylä/tila	Hämeenlinna/ Vanaja kk/109-421-1-66
Peruskartta:	2131 09
Sijaintikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6762616 - 6762620 I: 364950 - 365000
Tutkimuksen löydöt:	Ei löytöjä.
Aiemmat tutkimukset:	1992 Sirkka-Liisa Seppälä kaivaus 1999 Sirkka-Liisa Seppälä inventointi 2014 Eeva-Liisa Schulz tarkastus
Raportin säilytyspaikka:	Alkuperäinen raportti Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa, kopiot Pirkanmaan maakuntamuseon ja Museoviraston arkistossa.

LÄHESTYMISKARTTA

Kuva 1. Tutkimusalueen suurpiirteinen sijainti merkitty kartalle punaisella. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 06/2015.

1 Johdanto

1.1 Hankkeen tausta

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti elokuussa 2015 arkeologisen valvonnan Hämeenlinnan Vanajassa, Imatran Voima 9:n rautakautisen kalmiston (muinaisjäännöstunnus 109010045) alueella ja läheisyydessä (kuva 1, kartta 1). Valvonta liittyi Voimatel Oy:n tekemään maakaapelointiin, jossa alueelle asennettiin DNA:n kuitukaapeli. Valvonnan tarve on määritelty Museoviraston lausunnossa MV/270/05.02.01/2014. Kaapeli kaivettiin linjaukselle, jossa tiedettiin sijaitsevan alueelle jo entuudestaan asennettu maakaapeli. Valvontaa varten haettiin kohteen tutkimuslupa Museovirastosta (MV/87/05.04.01.02/2015). Valvonnan kenttätyöt tehtiin 24.8.2015, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Jälkityöt tehtiin alkuvuodesta 2016. Valvonnan kustannuksista vastasi Voimatel Oy.

1.2 Imatran Voima 9

Imatran Voima 9:n rautakautinen kalmisto sijaitsee noin 400 m Vanajan kirkosta etelään, Imatran voimalan ja sen luoteispuolella olevan asuinalueen välissä, Paikkalanlahden ja Kirkkolahden välisellä kannaksella (Kartta 1). Kohde sijaitsee voimalaitosalueella. Sen ympäristössä on osittain luonnontilaista, enimmäkseen kuusta, koivua ja pihlajaa kasvavaa metsikköä ja nurmikkoa.

Kalmistosta tutkittiin 50 neliötä kesällä 1992 polttokennolaitoksen rakentamisen vuoksi. Tutkimuksissa kohde paljastui polttokenttäkalmistoksi, ja rakenteensa puolesta se vastaa Pälsin vuonna 1938 tutkimaan kalmistoa, joka sijaitsee 200 m lounaaseen tästä paikasta. Löydöt on siroteltu luontaisen kivikon lomaan, johon on muodostunut 20 - 30 cm vahva kulttuurikerros.

Kalmisto ajoittuu todennäköisimmin 900 - 1000-luvuille. Kalmistoalue jatkuu ns. lämpöakun pohjoispuolella ja metsikön itäosassa sekä kaivausalueen länsireunan ja metsikön pohjoispuolella kulkevan tien välissä. Muinaisjäännöksen laajuus on arvioitu maaston ja muutamien koe-kuoppien perusteella. Sen todellisen laajuuden selvittäminen vaatii lisätutkimuksia. (Muinaisjäännösrekisteri 20.1.2016)

1.3 Käytetyt metodit

Kaapeli kaivettiin linjaukselle, jossa tiedettiin sijaitsevan alueelle jo entuudestaan asennettu maakaapeli. Ennen kaivutyön aloittamista vanhan kaapelin linjaus oli selvitetty ja merkitty maastoon merkintämaalilla. Työn aluksi valvottavaksi määrätty linjanosa käytiin läpi maastossa ja dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla (kuvat 2 ja 3). Arkeologinen valvonta suoritettiin läpi noin 50 m pitkän maakaapelilinjauksen. Maannos alueella oli pääosin puhdasta silttiä.

Kuvat 2 ja 3. Vasemmassa kuvassa valvotun maakaapelilinjan itäpään aluetta hoidetulla nurmialueella. Kuvattu pohjoisesta. Oikealla olevassa kuvassa kaivannon länsipään aluetta. Kuvassa näkyy muuntamo, johon maakaapelilinja päättyi. Kuvattu kaakosta. (Kuvat: Hämeenlinna Imatran Voima 9 2015. 1 ja 2)

Kaivetun uran leveys oli noin 70 cm leveä. Kaivutyö eteni arkeologin valvonnassa aina kaivannon pohjasyvyyteen eli noin 100 cm syvyyteen saakka (kuva 4). Kohdat, jotka osoittautuivat arkeologisesti mielenkiintoisiksi, dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla ja tekemällä niistä muistiinpanoja. Valvontaa koskevan Museoviraston lausunnon (MV/270/05.02.01/2014) mukaisesti kaivetut maakasat käytiin läpi metallinilmaisinta käyttäen mahdollisten arkeologisesti mielenkiintoisten löytöjen havaitsemiseksi. Löytöinä maakasaoista saatiin kuitenkin vain resenttejä metalliesineitä kuten nauvoja, muttereita ja rautainen haka (kuva 5). Myös kaapelikaivannon peittäminen tehtiin arkeologin valvonnassa, koska näin oli Museoviraston lausunnossa edellytetty.

Valvontaan liittyvät jälkityöt tehtiin alkuvuodesta 2016. Kartat piirrettiin käyttäen MapInfo-paikkatieto-ohjelmistoa ja digitaalikuvat arkistoihin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon Tampereella.

Kuva 4. Maakaapelikaivantoa valvotun linjauksen keskiosassa. Kuvan edustalla näkyy vanhan, paikalle jo ennestään kaivetun kaapelin suoja-putkea. Kuvattu itäkaakosta. (Kuva: Hämeenlinna Imatran Voima 9 2015: 3)

Kuva 5. Kaivetun maan kasoista metallietsimellä löydettyjä esineitä ja esineen katkelmia. (Kuva: Hämeenlinna Imatran Voima 9 2015: 8)

2 Havainnot

Maakaapelilinjauksen kaivuuta edeltäneessä silmämääräisessä havainnoinnissa ei havaittu maanpäällisiä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Kaivualue sijaitti osittain voimalaitoksen hoidetulla nurmialueella, suurimmaksi osaksi kaapelikaivanto kulki kuitenkin havupuita kasvavassa, harvassa metsikössä voimalaitosrakennuksen pohjoispuolella. Maannos arkeologisesti valvotulla alueella oli pääasiassa multakerroksen alla puhdasta, vaaleaa silttiä (kuva 6). Merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä ei suurimmalta osalta kaapelikaivantoa tehty.

Kaivannon pohjoisprofiili:

0 – 20/30 cm ruskean, mullansekainen hiekka

20/30 – 90 cm vaalea siltti

Kuva 6. Tyypillinen maannos kaapelikaivannossa. Pohjoisprofiili, valvotun linjauksen keskiosa. (Kuva: Hämeenlinna Imatran Voima 9 2015: 4)

Havainto A

ETRS-TM35FIN-tasokoordinaattien P: 6762617, I: 364953 osoittamassa kohdassa havaittiin kaapelin päätepisteenä olleen muuntamon eteläpuolella (kuva 7, kartta 2), kaapelikaivannon eteläprofiilissa tummanruskeaa, hiilensekaista silttiä noin 20 cm syvyydessä. Maannosta oli havaittavissa kaivannon eteläreunassa noin 10 cm levyisellä alueella ja 50 cm matkalla (kuva 8). Kun havainto oli tehty, päätettiin kaivantoa siirtää kohti pohjoista niin paljon kuin se ah-
taassa, entuudestaan paikalla olevien kaapelien ympäröimässä kohdassa oli mahdollista. Kai-
vussa paljastunut paksuudeltaan noin 15 cm ja leveydeltään 10 cm oleva tumma maannos
kaivettiin kaapelikaivannosta pois lastalla. Maannoksesta ei tehty löytöjä. Kaivannon eteläpro-
fiilista oli nähtävissä, että tummanruskean maannoksen seassa oli muutamia, noin nyrkinko-
koisia kiviä. Sitä, olivatko kivet palaneita vai eivät, ei pystytty toteamaan. 50 cm pituisen, tum-
manruskean ja hiilensekaisen maannoksen esiintymisalueen molemmin puolin oli sekoittu-
nutta maannosta: lännessä paikalle tuotua teollista hiekkaa ja idässä sekoittunutta hiesua.
Myös tummanruskean maannoksen päällä oli ohut kerros paikalle tuotua teollista hiekkaa.
Onkin mahdollista, että tummanruskean maannoksen päällimmäiset kerrokset ovat tuhoutu-
neet aiemmin tehdyissä kaapelointitöissä.

Kuva 6. Muuntamon eteläpuolella, kaivannon eteläprofiilissa sijainneen tummanruskean, hiilensekaisen maannoksen sijaintikohta on merkitty kuvaan nuolella. Kuvattu idästä. (Kuva: Hämeenlinna Imatran Voima 9 2015: 5)

Kuva 7. Tummanruskea, hiilensekainen maannos kaivannon eteläprofiilissa. Kuvassa on nähtävissä, kuinka maannoksen päällä on ohut kerros vaaleaa hiekkaa (ja multaa). Kuvattu pohjoisesta. (Kuva: Hämeenlinna Imatran Voima 9 2015: 6)

On mahdollista, että havainto A liittyy alueella sijaitsevaa Imatran Voima 9:n kalmistoon. Vaikka maannoksesta ei tehty löytöjä, antaa sen luonne (nihkeä, hiilensekainen siltti, jonka seassa kiviä) viitteen siitä, että kyseessä on todennäköisesti ihmistoiminnasta syntynyt kulttuurimaannos.

Eteläprofiili, havaintokohta A:

0 – 14 cm turve

14 – 19 cm vaalea hiekka

19 – 36 cm tummanruskea, hiilensekainen siltti

36 – 45 cm tummanruskean, hiilensekaisen ja vaalean siltin vaihtumiskerros

45 – 80 cm vaalea siltti

Kuva 8. Hiilenhippuja sisältävä tummanruskean siltin maannos. (Kuva: Hämeenlinna Imatran Voima 9 2015: 7)

3 Yhteenveto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti kesällä 2015 arkeologisen valvonnan Hämeenlinnan Vanajassa, Imatran Voima 9:n rautakautisen kalmiston alueella ja läheisyydessä. Valvonta liittyi Voimatel Oy:n tekemään maakaapelointiin. Suurin osa arkeologisesti valvotusta maakaapelilinjasta linjasta oli löydötöntä, mutta valvonnan yhteydessä havaittiin kaapelien päätepisteenä olleen muuntamon eteläpuolella kaapelikaivannon eteläprofiilissa, noin 50 cm matkalla tummanruskeaa, hiilensekaista maannosta. Maannos oli paksuudeltaan keskimäärin 15 cm. Maannos saattaa liittyä alueen esihistorialliseen ihmistoimintaan. Imatran Voima 9:n muinaisjäännösalueen laajuus on arvioitu tähän mennessä maaston ja muutamien koekuoppien perusteella. Kaapelikaivannosta tehty havainto antaa vihjeen siitä, että kalmistoalue saattaisi jatkua vielä etelämmäs, kohti voimalaitosrakennusta. Kohteen todellisen laajuuden selvittäminen myös tässä suunnassa vaatii lisätutkimuksia.

Tampereella 26.1.2016

Kirsi Luoto

Kirsi Luoto
FM, arkeologi

4 Lähteet

Sähköiset lähteet:

Museovirasto, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/raportti/read/asp/r_default.aspx (20.7.2015)

Museovirasto, Muinaisjäännösrekisteri.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mireki/read/asp/r_default.aspx (20.7.2015)

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kuvannut Kirsi Luoto 2015. Kuvat on arkistoitu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon.

Kuva	Aihe	Kuvattu suunnasta	Pvm
1	Valvotun maakaapelilinjan itäpään aluetta hoidetulla nurmialueella.	pohjoisesta.	24.8.
2	Kuvassa kaivannon länsipään aluetta.	kaakosta	24.8.
3	Maakaapelikaivantoa linjauksen keskiosassa.	itäkaakosta	24.8.
4	Kaivannon pohjoisprofiilin tyyppillinen maannos.	-	24.8.
5	Muuntamon eteläpuolella, kaivannon eteläprofiilissa sijainneen tummanruskean, hiilensekaisen maannoksen sijaintikohta	idästä	24.8.
6	Tummanruskea, hiilensekainen maannos kaivannon eteläprofiilissa.	pohjoinen	24.8.
7	Hiilenhippuja sisältävä tummanruskean siltin maannos.	-	24.8.

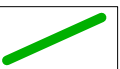

HÄMEENLINNAN VANAJA

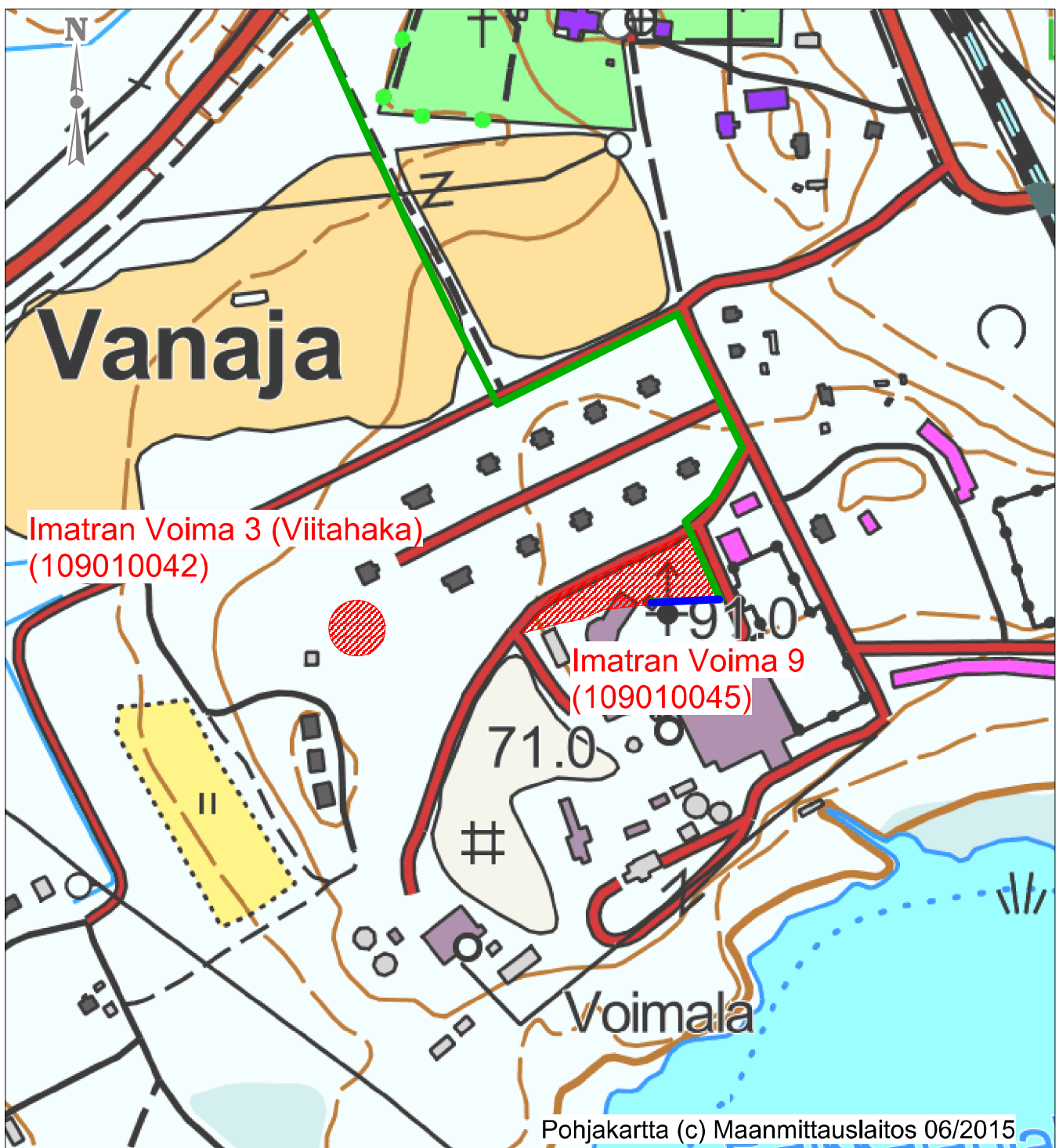
VOIMATEL OY:N MAAKAPELILINJAN KAIVUTYÖN ARKEOLOGINEN VALVONTA 2015

Kartta 1. Maakaapelilinjan ja kiinteiden muinaisjäännösten sijainti.

MK 1: 4000

Digit. Kirsi Luoto

- kiinteä muinaisjäännös
- kaapelilinjaus (suunnitelmaportaan 18.11.2014 mukaan)
- valvottu osa kaapelilinjauksesta

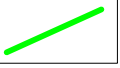

HÄMEENLINNA VANAJA

VOIMATEL OY:N MAAKAAPELILINJAN KAIVUTYÖN ARKEOLOGINEN VALVONTA 2015

Kartta 2. Valvotun maakaapelilinjan ja havaintokohdan A sijainti

MK 1: 1500

Digit. Kirsi Luoto

- kiinteä muinaisjäännös
- valvottu kaapelilinjaus
- havainto A kaapelikaivannon eteläprofiilissa

